

ВИКОРИСТАННЯ НОРМО-ОРІЄНТОВАНИХ ТА КРИТЕРІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИХ ТЕСТІВ В ОСВІТНІХ ВИМІРЮВАННЯХ

Постановка проблеми. Чинна система зовнішнього незалежного оцінювання здобувачів загальної середньої освіти (далі – ЗНО), створена як інструмент відбору для вступу до закладів вищої освіти за короткий проміжок часу зарекомендувала себе однією з найуспішніших реформ в Україні. Сьогодні ЗНО розширює свої функції, справляючи все більший вплив на систему освіти. Використання результатів ЗНО для державної підсумкової атестації (далі – ДПА) випускників шкіл, закладів професійної (професійно-технічної) та вищої освіти, проведення вступних випробувань в магістратуру з використанням організаційно-технологічних процесів ЗНО створюють нові виклики для Українського центру оцінювання якості освіти, зокрема, розробників тестів. Лише підготовлений відповідним чином комплекс завдань дає змогу якісно оцінити рівень знань і вмінь учасників тестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та методичні аспекти тестування висвітлені у наукових працях І.Є. Булах, М.Р. Мруги, О.І. Ляшенка, Л.І. Середи та ін. Питання підготовки тестових завдань та конструювання тестів знайшли своє відображення у роботах В.С. Аванесова, В.А. Красильникової, В.П. Сергієнка, Л.О. Кухар та ін. Результати наукових досліджень створюють вагоме підґрунтя для подальшого вивчення та запровадження стандартизованого тестування в Україні.

Мета дослідження полягає у вивченні та аналізі наукових підходів щодо формування тестів у залежності від завдань оцінювань.

Виклад основного матеріалу. Загальна проблема стандартизованого оцінювання в Україні, зокрема тестування, попри більш ніж десятирічний досвід упровадження ЗНО, знаходиться на початковому етапі розвитку й потребує негайного вирішення. Місце тестології в загальній картині наук «лежить» на стику педагогіки та математики. Занадто математизована педагогічна мова відлякує педагогів і смішить математиків.

Безпосередньо на якість тесту впливає декілька факторів:

- відповідність формату тесту визначеним цілям;
- кваліфікація осіб, які пишуть та рецензують тестові завдання;
- дотримання чітких процедур розробки та апробації тестових завдань [3].

В останній час в Україні поширюється розуміння того, що для конструювання науково-обґрунтованих педагогічних тестів необхідна методика, яка включає в себе сукупність методів аналізу змісту і форм завдань, розрахунку параметрів завдань, експертизи якості тестів і тестових завдань.

Історично сформувалися два підходи у класифікації тестів: тести,

орієнтовані на критерій (критеріально-орієнтовані), і тести, орієнтовані на норму (нормативно-орієнтовані). Такий поділ обумовлено різною метою вимірювання: для встановлення рівня досягнень або для відбору.

За критеріально-орієнтованого підходу результати інтерпретуються по відношенню до певної області змісту, яка визначена як 100% запропонованого для засвоєння об'єму. В другому підході інтерпретація результатів виконання здійснюється по відношенню до деякої нормативної вибірки, використаної як вибірка для стандартизації тестів [2].

Тести, орієнтовані на критерій, визначаючи індивідуальні результати, передбачають оцінювання взаємозв'язку цих результатів з попередньо встановленими критеріями. Мета критеріально-орієнтованого тесту – визначити рівень досягнень особи, яка тестується, незалежно від результатів інших. У цьому випадку домен оцінювання (змістовий компонент) вибирається не широкий, а з певним ступенем деталізації програмного матеріалу, який оцінюється. При цьому рівень складності тестових завдань, а отже, тесту загалом, має відповідати рівню засвоєння матеріалу: знанням, розумінню, застосуванню, аналізу тощо. Критеріальні тести добре діагностують розвиток певної якості, уміння, навички, проте важче піддаються стандартизації та кількісним вимірюванням. Узагальнену інформацію щодо критеріально-орієнтованого вимірювання наведено на рис. 1.

Рис.1. Вимірювання з метою сертифікації [1]

Тести, орієнтовані на норму, мають стратегію типу "мету досягнуто – мету не досягнуто". За такого підходу вирішується завдання не стільки оцінити повноту знання, як визначити місце (рейтинг) кожного з досліджуваних. Тести, орієнтовані на співвідносну групу, передбачають співставлення індивідуальних результатів тестування з результатами, отриманими на репрезентативній вибірці. До тесту відбирається така мінімально достатня кількість завдань, яка дозволяє порівняно точно визначити, образно кажучи, не «хто що знає», а «хто знає більше». Інтерпретація результатів тестування ведеться переважно на мові тестології. Узагальнену інформацію щодо нормо-орієнтованого вимірювання наведено на рис. 2.

Рис.2. Вимірювання з метою відбору [1]

Крім відмінностей щодо стратегії та тактики процесу вимірювання, різні підходи у тестуванні мають суттєву різницю щодо закономірностей, яким підпорядковуються результати вимірювання. Так, вимірювання, орієнтовані на норми, ґрунтуються на теоретичних положеннях, основними з яких є такі:

- здібності людини є генетичними даними;
- за рівнем здібностей люди розподіляються згідно з нормальним законом розподілу;
- тестування дає змогу визначити місце людини відносно математичного очікування на кривій Гауса [1].

Водночас при вимірюваннях, орієнтованих на критерії, залежно від рівня прийняття рішення щодо досягнення мети, використовуються різні моделі обробки результатів, зокрема й такі, що не базуються на нормальному законі розподілу.

Два різні підходи до оцінювання спричиняють проблеми поєднання ЗНО та ДПА. Пропонується більш продуктивна стратегія атестаційного тестування – зробити його дворівневим. Перший рівень – це критеріально-орієнтоване тестування в цілях відбору тих, хто задовольняє мінімальним вимогам, а другий рівень – нормативно-орієнтований, який дає можливість здійснити диференціацію за знаннями найбільш підготовлених абітурієнтів [2].

Висновок. Отже, сьогодення вимагає розробки концепції формування більш гнучких інструментів проведення зовнішнього незалежного оцінювання та державної підсумкової атестації. Вже зараз необхідно створити робочу групу, яка б складалася зі спеціалістів з наукових методів відбору змісту, методологів атестаційного процесу та тестологів, які задають і направляють можливі шляхи створення якісних сертифікаційних тестів.

Література

1. Булах І. Є., Мруга М. Р. Створюємо якісний тест: навч. посіб. К.: Майстер-клас, 2006.160 с.
2. Конструювання тестів. Курс лекцій: навч. посіб. / Л. О. Кухар, В. П. Сергієнко. Луцьк, 2010.182 с.
3. Совсун І. Р. Освітні вимірювання в Україні. Дорожня карта. URL: <https://lrsm1.s3.amazonaws.com/> (дата звернення 25.03.2020 р.).